

ΦΑΝΗ Ι. ΚΑΚΡΙΑΗ

Ομότιμου καθηγητή της Κλασικής Φιλολογίας

ΛΟΓΟΝ ΔΙΔΟΝΑΙ

Από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και την Υπηρεσία αποχώρησα τυπικά στις 23 Μαΐου του 1984· όμως προσωπικά θεωρώ ότι η δημόσια υπηρεσία μου τελείωσε δύομισι χρόνια αργότερα, στις 20.11.86, την ημέρα όπου μαζί με οκτώ φιλόλογους καθηγητές, 25 μαθητές της Γ' Λυκείου και τους γονείς τους κάναμε δικδήλωση διαμαρτυρίας στο Υπουργείο Παιδείας, και ο τότε Υπουργός Αντώνης Τρίτσης μάς μήνυσε, με την αστυνομική φρουρά, ότι δε μας δέχεται¹. Ως εκείνη την ημέρα, αν και συνταξιούχος, υπηρετούσα κανονικά στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, συγγράφοντας μια σειρά από διδακτικά βιβλία για τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών, με νέα μέθοδο, στο Λύκειο, και επιβλέποντας την πειραματική τους εφαρμογή σε τέσσερα σχολεία. Το εγχείρημα είχε άδοξο τέλος — αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία, που δεν ήρθε ακόμη η ώρα να την ξετυλίξουμε.

Στο μεταξύ, για τη δεκαετία 1987-1996, νιώθω κάπως υπόλογος. Υπάρχουν πολλοί, Συνάδελφοι και άλλοι, που μου καταλογίζουν ότι νωρίς θέλησα και μπόρεσα να απομακρυνθώ από την έδρα, ότι δεν έμεινα ως το τέλος να βοηθήσω στην ανάπτυξή του ένα Πανεπιστήμιο, που μαζί του με συνδέαν, από τότε που ιδρύθηκε, πολλά. Είχα ποικίλους και σοβαρούς λόγους να το κάνω, αλλά οποιαδήποτε δικαιολογία, όσο βάσιμη και αν είναι, δε με απλλάσσει από την υποχρέωση να δώσω λόγο γι' αυτά τα δέκα χρόνια: πώς τα αξιοποίησα, συνεχίζοντας ή όχι την προσφορά μου στην κλασική φιλολογία και την έδρα. Αυτό επιχειρώ, και ζητώ επιείκεια, καθώς όλοι ξέρουμε ότι, όσα και να προσφέρει κανείς στην ελληνική φιλολογική επιστήμη και στη διδασκαλία του αρχαίου κόσμου, πάντα λίγα θα είναι.

1. Πανεπιστημιακή διδασκαλία

Τα θερινά εξάμηνα του 1988, 1989 και 1990 δίδαξα, με κανονικό τρίωρο εβδομαδιαίο πρόγραμμα, Αρχαία Ελληνικά και Λατινικά στη Φιλο-

1. Βλ. την επιστολή μου στην εφημερίδα *Τα Νέα* της 17.11.1986, και την παρουσίαση της διαδήλωσης στην εφημερίδα *Η Πρώτη* της 21.11.86.

σοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Κρήτης στο Ρέθυμνο, ως ειδικός επιστήμονας του Π.Δ. 407.

Χρωστώ μεγάλη χάρη και στους φοιτητές, που παρακολούθησαν τα μαθήματά μου, και στους Συνδέλφους, που με στήριξαν με τη συνεργασία και την αγάπη τους, και βέβαια λυπούμαι που το τέλος της θητείας μου στο Πανεπιστήμιο Κρήτης σηματοδεύτηκε από τον ανέλπιστο θάνατο του λαμπρού φιλόλογου και δασκάλου, ακριβού μας φίλου Καθηγητή Γιάννη Καμπίτση.

Ακόμα, τα επόμενα χρόνια, προσκλήθηκα να δώσω μεμονωμένα μαθήματα

— στον Τομέα Κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

- 8.12.88: *Η κατάρα της απαρημένης*
 18.3.91: *Ομηρικά αμφιλεγόμενα*
 12.4.94: *Εισαγωγή στον Αρχαίο Κόσμο*
 16.10.96: *Ο ελεύθερος χρόνος στην ελληνική αρχαιότητα*
 —στη Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου του Αιγαίου
 22.2.93: *Εισαγωγή στον Αρχαίο Κόσμο*
 13.5.96: *Ο ελεύθερος χρόνος στην ελληνική αρχαιότητα*
 — στο Φιλολογικό Σεμινάριο του Πανεπιστημίου του Bochum
 30.1.89: *Der Fluch des verlassenen Liebhabers: zur Tradition der 1. Strassburger Epode des Archilochos.*
 — στο Φιλολογικό Σεμινάριο του Πανεπιστημίου του Mainz
 2.2.89: *Der Fluch des verlassenen Liebhabers: zur Tradition der 1. Strassburger Epode des Archilochos.*
 — στο Φιλολογικό Σεμινάριο του Πανεπιστημίου Aix-en-Provence
 24.3.89: *La malédiction de l'amant infidèle.*

2. Συστηματική διδασκαλία σε άλλα ιδρύματα

Ολόκληρο το 1992 δίδαξα δύο ώρες την εβδομάδα *Αρχαίο Έλληνικό Δράμα: Κωμωδία*, στους σπουδαστές του Κέντρου Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών Αρχαίου Δράματος («Δεσμοί»), στην Αθήνα.

Από τις 3.10.88 ως τις 17.1.89 δίδαξα *Πρώιμη Αρχαία Ελληνική Ποίηση* στο Κέντρο Φιλολογικών Σπουδών της Σχολής Ζηρίδη, στο Μαρούσι.

Από τις 2.2 ως τις 2.3.94 δίδαξα *Γραμματολογία* στο 5ο Επιμορφωτικό Σεμινάριο της Σχολής Ζηρίδη (Campus), στην Κηφισιά.

3. Μαθήματα σε Φιλολόγους Καθηγητές

Η θητεία μου στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με οδήγησε να συνειδητοποιήσω, πόσο αβοήθητοι είναι οι απόφοιτοί μας, όταν έρθει η ώρα να ανεβούν στην έδρα, και πόσο χρειάζονται τη βοήθειά μας, για να συμπληρώσουν κενά και να αντιμετωπίσουν τα συγκεκριμένα προβλήματα που παρουσιάζει καθημερινά η διδασκαλία στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο. Έτσι πιστεύω ακριβώς, ότι οι υποχρεώσεις του ακαδημαϊκού δασκάλου απέναντι στους φοιτητές του δεν τελειώνουν την ημέρα της απονομής του πτυχίου, και προσπαθώ να μη λείψω, όπου και όταν θελήσουν και μπορώ να βρεθώ κοντά στους φιλόλογους Καθηγητές. Ο κατάλογος που ακολουθεί αφορά διώρη ή τρίωρη μαθήματα, που έγιναν ύστερα από πρόσκληση των Ενώσεων Λειτουργών Μέσης Εκπαιδευσεως (ΕΛΜΕ), των «Συνδέσμων» ή των «Ενώσεων Φιλολόγων», και ορισμένων άλλων περισσότερο ή λιγότερο άτυπων ομάδων πρωτοβουλίας.

- 16.1.87: ΕΛΜΕ Ρόδου
 *9/10.2.87: Εκπαιδευτήρια Ζηρίδη
 *8.4.87: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Αργολίδας (Ναύπλιο)
 *8.5.87: Φιλολόγοι Κυπριασίδας (Πύλος)
 *18.5.87: ΕΛΜΕ Φθιώτιδος (Λαμία)¹
 *10.6.87: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων
 10.3.88: Ένωση Φιλολόγων ν. Ηρακλείου
 4.5.88: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ρεθύμνου
 11.5.88: Σύνδεσμος Φιλολόγων «Ο Πύρρων» (Αμαλιάδα)
 28.11.88: 29ο Γυμνάσιο Αθηνών (μαθητές)
 9.12.88: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων
 22.2.89: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Κορινθίας
 25.5.89: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Χανίων
 17.1.90: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Σερρών
 18.1.90: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Δράμας
 24.1.90: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Αργολίδας (Άργος)
 29.3.90: Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο Ρεθύμνου (μαθητές)
 7.2.90: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Μυκηνών (Βόλος)
 20.6.90: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Χανίων
 30.11.90: Φιλολόγοι Λευκωσίας

1. Με αστερίσκο σημειώνονται πέντε συναντήσεις που έγιναν για να παρουσιαστεί η νέα μέθοδος διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών, που είχαμε δοκιμάσει, και η εμπειρία από την πειραματική εφαρμογή της. Συνεργάστηκαν οι φιλόλογοι Τ. Δημητρίου, Μ. Καλούδη, Γ. Λάζου, Ν. Παππάς, Δ. Παντούλα, Μ. Στασινοπούλου, Κ. Σταύρου Γ. Τεμπέλη.

- 5.3.91: Β' ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής
 7.3.91: Φιλολογοί Σχολής Ζηρίδη
 15.3.91: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Αιτωλοακαρνανίας (Αγρίνιο)
 18.3.91: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων
 21.3.91: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Φλωρίνης
 27.4.91: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Λέσβου (Μυτιλήνη)
 4.11.92: Φιλολογοί Σχολής Ζηρίδη
 12.2.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Κερκληνίας (Αργοστόλι)
 15.2.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Κορινθίας
 7.4.93: Εκπαιδευτικοί Μεσολογγίου
 27.4.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Έβρου (Αλεξανδρούπολη)
 28.4.93: Φιλολογοί Ορεστιάδας
 30.4.93: Φιλολογοί Κιλκίς
 2.2.94: Φιλολογοί Σχολής Ζηρίδη
 16.2.94: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων
 1.4.94: Ομάδα Μαθηματικών Δυτικής Αττικής
 11.4.94: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων
 14.4.94: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Κοζάνης
 10.3.95: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Χανίων
 23.3.95: Σύνδεσμος Φιλολόγων Αιγίου
 9.4.95: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Μεσσηνίας (Καλαμάτι)
 16.10.95: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Κερκύρας
 25.1.96: Φιλολογοί Σχολής Ζηρίδη
 8.3.96: Φιλολογοί Νχυπλίου
 14.3.96: Φιλολογοί Κιλκίς
 29.3.96: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Λασιθίου (Ιεράπετρα)
 15.5.96: Φιλολογοί Καλύμνου
 31.5.96: Ομάδα Μαθηματικών Δυτικής Αττικής
 23.9.96: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Φθιώτιδος (Λαμία)
 11.10.96: Ένωση Φιλολόγων ν. Ηρακλείου
 14.10.96: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Ιωαννίνων

4. Μετεκπαιδευτικά προγράμματα

- 14.5.87: ΣΕΛΜΕ Ηρακλείου (3ω)
 15.11.88: Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης (2ω)
 22-24.11.88: ΣΕΛΜΕ Καβάλας (6ω)
 8.6.92: Ειδικό μετεκπαιδευτικό πρόγραμμα Φιλολόγων στο Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Αρχαίου Δράματος (3ω)
 18-19.5.94: ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης (10ω)

- 20.5.94: ΠΕΚ Ορεστιάδας (2ω)
 22.9.94: ΠΕΚ Περιστερίου (10ω)
 21.11.95: ΠΕΚ Αθηνών (3ω)
 6.2.96: ΠΕΚ Αθηνών (3ω)
 14-15.2.96: ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης (6ω)
 16-17.2.96: ΠΕΚ Ορεστιάδας (6ω)
 7-9.3.96: ΠΕΚ Νχυπλίου (12ω)
 5.4.96: ΠΕΚ Λαρίσης (3ω)
 6.4.96: ΠΕΚ Βόλου (3ω)
 23.4.96: ΠΕΚ Αθηνών (3ω)
 25-27.4.96: ΠΕΚ Κερκύρας (9ω)

5. Φιλολογικά και Παιδαγωγικά Σεμινάρια, Συμπόσια, Ημερίδες, Συζητήσεις, Συναντήσεις κτό.

- 10.3.87: ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής — Δημόσια συζήτηση
Αρχαία Ελληνικά — Νέα Ελληνικά
- 10.5.87: 45ο Γυμνάσιο Αθηνών: πολιτιστικό τριήμερο
Ο Όμηρος ως περιεχόμενο σπουδών
- 9-10.9.87: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών - Ιθάκη
*Δ' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
 Ιλιάδας Ζ και Ω: μια αντιπαράθεση και Το πρόγραμμα
 της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από μετάφραση*
- 29.2.88: Συνάντηση ΟΛΜΕ - Αθήνα
Οι Γενικές Εξετάσεις και ο ρόλος του Λυκείου
- 28.4.88: 10ο Σεμινάριο της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων
Γύρω από τον Αισχύλο
- 18.5.88: Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης-Ρέθυμνο
*Δημόσια συζήτηση
 Η αναβίωση του Αρχαίου Δράματος*
- 19-21.10.89: 12ο Σεμινάριο της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων¹
*Αρχαία Ελληνική Ρητορεία και Ρητορική στη Μέση
 Εκπαίδευση*
- 2.4.90: Σεμινάριο Φιλολόγων στη Χαλκίδα
Αντιγόνη και Ισμήνη, δυο ανόμοιες αδελφές

1. Το Σεμινάριο πρωτόγινε στην Αθήνα, αλλά ορισμένες ομιλίες ακούστηκαν και στη Σύρο (15.11.89), στη Βέροια (5.12.89), στα Τρίκαλα (7.12..9), και στην Κόρινθο (20.12.89).

- 3-4.5.90: 13ο Σεμινάριο Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων¹
Από το Έπος στο Λυρισμό
- 11-13.5.90: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Αλεξανδρούπολη
1ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Παιδαγωγικών Τμημάτων
Εκπαιδευτική πολιτική: ένα όνειρο.
- 27.6.90: Εκδήλωση ΟΛΜΕ — Αθήνα
Αγώνες και Αγωνία της Εκπαίδευσης
- 27-29.9.90: 5ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο του περιοδικού «Σύγχρονη
Εκπαίδευση»: Η γλώσσα των εξετάσεων
- 24.4.91: ΕΛΜΕ Κορινθίας (Κιάτο)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 26.4.91: ΕΛΜΕ Λέσβου (Μυτιλήνη)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 2.5.91: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν: Συζήτηση με θέμα «Ελληνο-
μάθειες και Αρχαιομάθειες των Νεοελλήνων»
- 12.5.91: ΕΛΜΕ Αχαΐας — Πάτρα.
Διήμερο Δικλόγου και Προβληματισμού
Το Πρόβλημα των Αναλυτικών Προγραμμάτων
- 22.5.91: Φιλολογικό Σεμινάριο Σχολής Ζηρίδη
Από την Ιλιάδα στη Σαπφώ
- 15.6.91: Μουσικό Γυμνάσιο Δολιχών - Γιάννινα
Διήμερο για την Ελληνική παραδοσιακή μουσική
Ένα μάθημα για το Δημοτικό Τραγούδι
- 22.8.91: Εκδήλωση ΟΛΜΕ (Αθήνα)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 20.9.91: Πανεπιστήμιο Πατρών - Ρίο.
1ο Συμπόσιο για την Παιδεία
Φιλοσοφία της Παιδείας και εκπαιδευτική πολιτική:
έννοιες ασύμβατες
- 15-17.11.91: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Αλεξανδρούπολη
2ο Επιστημονικό Συμπόσιο Παιδαγωγικών Τμημάτων
Ο Αρχαίος Κόσμος στο Αναλυτικό Πρόγραμμα των Παι-
δαγωγικών Τμημάτων: Προβληματισμοί και Κατευθύνσεις
- 22.1.92: Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν. Στρογγυλό τραπέζι με θέμα
Το Βυζάντιο στην Εκπαίδευση

1. Το Σεμινάριο πρωτόγινε στην Αθήνα, αλλά ορισμένες ομιλίες ακούστηκαν και στο Ηράκλειο (8.5.1990).

- 2.9.92: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Η' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
'Ενας ή δύο οι ποιητές της Ιλιάδας και της Οδύσσειας;
- 27.11.92: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Λασιθίου, Σεμινάριο Αρχαίας
 Ελληνικής Γραμματικής και νέων Ελληνικών
*Εισαγωγή στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο και Αρχαίο
 Ελληνικό Θέατρο*
- 26-28.11.92: 6ο Συνέδριο του περιοδικού «Σύγχρονη Εκπαίδευση»
Ο Εκπαιδευτικός και το έργο του: Η νέα στάση.
- 10-14.5.93: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
 Γ' Σεμινάριο για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας
 και του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού: *Θέση και χα-
 ρακτηριστικά της Δημοκρατίας στην ιστορία του Αρ-
 χαίου Ελληνικού Πολιτισμού*
- 22-23.5.93: Σύλλογος Εκπαιδευτικών Λειτουργών Κολλεγίου Αθηνών.
 8ο Διήμερο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού: *Αρχαία
 Ελληνική Γραμματεία και Λαογραφία*
- 1.9.93: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Θ' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
*Ο Όμηρος και η θέση του στην Αρχαία Ελληνική Λογο-
 τεχνία και Εκπαίδευση*
- 23.10.93: Εκπαιδευτικός Σύνδεσμος - Αθήνα
Δυσλειτουργίες στη διδασκαλία της γλώσσας
- 19.11.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Καστοριάς. Διήμερο
*Προβλήματα στη διδασκαλία της γλώσσας και
 Ασκήσεις γλωσσικής, και όχι μόνο, διδασκαλίας*
- 13.1.94: Ίδρυμα Γουλκνδρή-Χορν
Διδάσκοντας και μη διδάσκοντας
- 7.4.94: Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο Νέας Φιλαδέλφειας.
 Διήμερο αναμορφωτικής παιδαγωγικής προσπάθειας
Από τη θεωρία στην πράξη
- 7.9.94: Ν.Ε. Λαϊκής Επιμόρφωσης στην Έδεσσα.
 Αφιέρωμα στην Εκπαίδευση
Θεωρία και πράξη στην ελληνική Εκπαίδευση
- 4.11.94: Συνέδριο Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων - Αθήνα¹
Αρχαιογνώσια 2000: ένα φανταστικό πρόγραμμα.
- 5.11.94: Εταιρεία Σπουδών (Σχολής Μωραΐτη)
 Επιστημονικό Συμπόσιο: «Μηχανισμοί και όροι επιλογής

1. Οι ίδιες εισηγήσεις έγιναν και στον Πειραιά (22.5.95).

- 3-4.5.90: 13ο Σεμινάριο Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων¹
Από το Έπος στο Λυρισμό
- 11-13.5.90: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Αλεξανδρούπολη
1ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Παιδαγωγικών Τμημάτων
Εκπαιδευτική πολιτική: ένα όνειρο.
- 27.6.90: Εκδήλωση ΟΛΜΕ — Αθήνα
Αγώνες και Αγωνία της Εκπαίδευσης
- 27-29.9.90: 5ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο του περιοδικού «Σύγχρονη
Εκπαίδευση»: Η γλώσσα των εξετάσεων
- 24.4.91: ΕΛΜΕ Κορινθίας (Κιάτο)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 26.4.91: ΕΛΜΕ Λέσβου (Μυτιλήνη)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 2.5.91: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν. Συζήτηση με θέμα «Ελληνο-
μάθειες και Αρχαιομάθειες των Νεοελλήνων»
- 12.5.91: ΕΛΜΕ Αχαΐας — Πάτρα.
Διήμερο Δικλόγου και Προβληματισμού
Το Πρόβλημα των Αναλυτικών Προγραμμάτων
- 22.5.91: Φιλολογικό Σεμινάριο Σχολής Ζηρίδη
Από την Ιλιάδα στη Σαφώ
- 15.6.91: Μουσικό Γυμνάσιο Δολιχών - Γιάννινα
Διήμερο για την Ελληνική παραδοσιακή μουσική
Ένα μάθημα για το Δημοτικό Τραγούδι
- 22.8.91: Εκδήλωση ΟΛΜΕ (Αθήνα)
Συμμετοχή στον (αντι)διάλογο του Υπουργού Παιδείας
Γ. Σουφλιά
- 20.9.91: Πανεπιστήμιο Πατρών - Ρίο.
1ο Συμπόσιο για την Παιδεία
Φιλοσοφία της Παιδείας και εκπαιδευτική πολιτική:
έννοιες ασύμβατες
- 15-17.11.91: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Αλεξανδρούπολη
2ο Επιστημονικό Συμπόσιο Παιδαγωγικών Τμημάτων
Ο Αρχαίος Κόσμος στο Αναλυτικό Πρόγραμμα των Παι-
δαγωγικών Τμημάτων: Προβληματισμοί και Κατευθύνσεις
- 22.1.92: Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν. Στρογγυλό τραπέζι με θέμα
Το Βυζάντιο στην Εκπαίδευση

1. Το Σεμινάριο πρωτόγινε στην Αθήνα, αλλά ορισμένες ομιλίες ακούστηκαν και στο Ηράκλειο (8.5.1990).

- 2.9.92: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Η' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
Ένας ή δύο οι ποιητές της Ιλιάδας και της Οδύσσειας;
- 27.11.92: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Λασιθίου, Σεμινάριο Αρχαίας
 Ελληνικής Γραμματικής και νέων Ελληνικών
*Εισαγωγή στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο και Αρχαίο
 Ελληνικό Θέατρο*
- 26-28.11.92: 6ο Συνέδριο του περιοδικού «Σύγχρονη Εκπαίδευση»
Ο Εκπαιδευτικός και το έργο του: Η νέα στάση.
- 10-14.5.93: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
 Γ' Σεμινάριο για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας
 και του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού: *Θέση και χα-
 ρακτηριστικά της Δημοκρατίας στην ιστορία του Αρ-
 χαίου Ελληνικού Πολιτισμού*
- 22-23.5.93: Σύλλογος Εκπαιδευτικών Λειτουργών Κολλεγίου Αθηνών.
 8ο Διήμερο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού: *Αρχαία
 Ελληνική Γραμματεία και Λαογραφία*
- 1.9.93: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Θ' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
*Ο Όμηρος και η θέση του στην Αρχαία Ελληνική Λογο-
 τεχνία και Εκπαίδευση*
- 23.10.93: Εκπαιδευτικός Σύνδεσμος - Αθήνα
Δυσλειτουργίες στη διδασκαλία της γλώσσας
- 19.11.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Καστοριάς. Διήμερο
*Προβλήματα στη διδασκαλία της γλώσσας και
 Ασκήσεις γλωσσικής, και όχι μόνο, διδασκαλίας*
- 13.1.94: Ίδρυμα Γουλκνδρή-Χορν
Διδάσκοντας και μη διδάσκοντας
- 7.4.94: Ενικό Πολυκλαδικό Λύκειο Νέας Φιλαδέλφειας.
 Διήμερο αναμορφωτικής παιδαγωγικής προσπάθειας
Από τη θεωρία στην πράξη
- 7.9.94: Ν.Ε. Λαϊκής Επιμόρφωσης στην Έδεσσα.
 Αφιέρωμα στην Εκπαίδευση
Θεωρία και πράξη στην ελληνική Εκπαίδευση
- 4.11.94: Συνέδριο Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων - Αθήνα¹
Αρχαιογνώσια 2000: ένα φανταστικό πρόγραμμα.
- 5.11.94: Εταιρεία Σπουδών (Σχολής Μωραΐτη)
 Επιστημονικό Συμπόσιο: «Μηχανισμοί και όροι επιλογής

1. Οι ίδιες εισηγήσεις έγιναν και στον Πειραιά (22.5.95).

- για την τριτοβάθμια Εκπαίδευση)
Γενικές Εξετάσεις: πώς να τις διορθώσουμε.
- 12.1.95: ΕΛΜΕ ν. Αχαΐας - Πάτρα.
 Πνευματικό μνημόσυνο Νίκου Τεμπονέρα
Η κρίση του σχολείου
- 30.1.95: Α' Λύκειο Πλάκας
 Διήμερο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού
Ο Αρχαίος Λόγος στη Μέση Εκπαίδευση
- 31.8.95: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 ΙΑ' Σεμινάριο Ομηρικής και Οδυσσεικής Φιλολογίας
Το έπος ως λογοτεχνικό είδος
- 13.10.95: Β' Επιστημονική Συνάντηση της Επτανησιακής Γραμ-
 ματείας Ελληνιστών - Κέρκυρα.
Γιατί στην Ιθάκη;
- 30.10.96: Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Κρήτης - Ρέθυμνο.
 Συμπόσιο: Τα όρια της αρχαίας κληρονομιάς
Η ελληνική αρχαιότητα στη νεοελληνική Εκπαίδευση

6. Ομιλίες, Διαλέξεις, Πανηγυρικοί κτδ.

- 8.12.88: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
*Ο καπετάνιος, ο βοσκός, κι οι μεγαλοκυράδες: πατρι-
 αρχία και μητριαρχία στον ελλαδικό χώρο*
- 20.3.89: Εθνικό Θέατρο
Αρχαίος Ελληνικός Θεατρικός χώρος
- 17.5.89: Σωματείο «Αχτική»—Παλλήνη
*Σολωμός και Πικάσο: παραλλαγές στο θέμα του ολο-
 καυτώματος*
- 17.5.89: Αγροτική Τράπεζα—Φάρσαλα
Ο Αχιλλέας: μύθος και πραγματικότητα
- 30.1.91: Σχολή Γονέων Κατερίνης
Διδάσκοντας τον Αρχαίο Κόσμο.
- 16.3.91: Γυμναστική Εταιρεία Αγρινίου
Διδάσκοντας τον Αρχαίο Κόσμο
- 19.5.91: Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Κρήτης-Ρέθυμνο
Θεοτικά όνειρα: Αίλιος Αριστείδης και Μακρυγιάννης
- 28.9.91: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων—Δωδώνη
 Γιορτή για τα 2.500 χρόνια της Δημοκρατίας.
Ancient Greek Theatre: the Art of Democracy¹

1. Η εντολή της Συγκλήτου ήταν να μιλήσω Αγγλικά - πολύ φυσικά, καθώς η γιορ-

- (με απχγγελίες κειμένων από τους ηθοποιούς Ρ. Πιτ-
τκή, Γ. Λαζάνη και Π. Παπαδόπουλο)
- 3.2.92: Ελληνικός Κύκλος Συγχρόνων Μελετών - Βρυξέλες
*Ο Κόσμος ο μικρός ο μέγας: ιστορικά σχήματα από την
Αρχαία Ελλάδα*
- 9.12.92: Λαϊκό Πανεπιστήμιο Αγρινίου
Ευρώπη και Ασία στην Αρχαία Ελληνική σκέψη
- 20.12.93: Δραματική Σχολή Θεάτρου Τέχνης
*Η ακμή του θεάτρου στο πλαίσιο του αρχαιοελληνικού
κόσμου*
- 30.1.93: Δήμος Πρεβέζης: Γιορτή Τριών Ιεραρχών
Παλιοί και νέοι στόχοι για την Εκπαίδευση.
- 22.2.93: Πανεπιστήμιο Αιγίου — Ρόδος
Ευρώπη και Ασία στην Αρχαία Ελληνική σκέψη
- 7.4.93: Δήμος Μεσολογγίου. Εορτασμός Εξόδου
Ελεύθεροι πολιορκημένοι, έννοια Ελληνική.
- 27.4.93: Σύνδεσμος Φιλολόγων ν. Αλεξανδρουπόλεως
Ευρώπη και Ασία στην Αρχαία Ελληνική σκέψη.
- 30.4.93: Κλλιτεχνική Επιχείρις «Τέχνη» — Κιλκίς
Ευρώπη και Ασία στην Αρχαία Ελληνική σκέψη.
- 2.9.93: Δήμος Ιθάκης
Αναζητώντας τον Οδυσσέα
- 2.3.94: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αρχαίος Ελληνικός Λόγος
- 19.11.94: Città di Palermo. Settimana della Cultura
Grécia antiga: il cammino di una civiltà mediterranea¹
- 10.5.95: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν. Σειρά ομιλιών: από τη μετα-
φρασμένη στην πρωτότυπη λογοτεχνική δημιουργία.
*Το πρόβλημα της μετάφρασης διαλεκτικών και αττικι-
στικών, αρχαίων και βυζαντινών, κειμένων*
- 24.5.94: ΕΛΜΕ Πιερίας — Κατερίνη
Ευρώπη και Ασία στην Αρχαία Ελληνική σκέψη.
- 5.11.95: Σύλλογος για τη μελέτη και διάδοση της ελληνικής ιστο-
ρίας — Weilheim: *Zur Sprache der Hellenen*
- 12.2.96: Σπίτι της Κύπρου
*Ο Ιωάννης Συκουτρής στην Κύπρο (1922-1924): από
την αλληλογραφία του με την 'κλίκα'*

τή γινόταν για ξένους επισήμους· όμως το κοινό, που είχε προσκληθεί, αλλά δεν καταλά-
βαινε, δυσανασχέτησε, και την άλλη μέρα ο τοπικός τύπος τα έβαλε μαζί μου!

1. Ναι, μίλησα Ιταλικά, αλλά ήταν παπαγαλία!

- 14.3.96: Καλλιτεχνική Επιχείρις «Τέχνη» — Κιλκίς
Ο ελεύθερος χρόνος στον Αρχαίο Κόσμο
- 15.5.96: Ανγνωστήριον «Αι Μούσαι» — Κάλυμνος
Ο ελεύθερος χρόνος στον Αρχαίο Κόσμο
- 21.11.96: Σωματείο «Πύρρι» — Κηφισιά
Σταθμοί στην ιστορία του έπους

7. Φιλολογικά και Παιδαγωγικά Συνέδρια

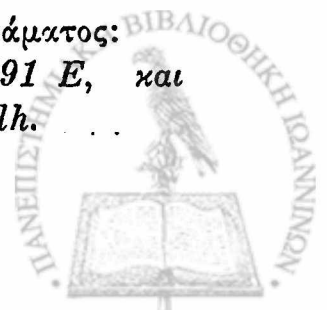
- 11-14.9.87: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Ε' διεθνές Συνέδριο για την Οδύσεια
Ο ομηρικός οίκος σε σχέση με την ειρήνη και τον πόλεμο.
- 29.8.-1.9.88: Centre de Recherches Mythologiques de l' Université
 Paris X - Nanterre. 1ο Διεθνές Συνέδριο Μυθολογίας και
 Ψυχοθεραπείας—Δελφοί
De l'aspirine pour l'angoisse.
- 24-30.8.89: IX Congrès de la Fédération Internationale des As-
 sociations d'études Classiques (F.I.E.C.) - Πίζα
Hesiod: zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit
- 2-5.9.90: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 ΣΤ' Διεθνές Συνέδριο για την Οδύσεια
Ιλιάδα μεν, Οδύσεια δε.
- 2-4.11.90: Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο Λατινικών Σπουδών — Ρέθυμνο
Lesbia dictavit...
- 7-11.10.91: Alexander von Humboldt-Stiftung — Sonthofen (Al-
 lgäu) Διεθνής συνάντηση μεταφραστικής θεωρίας και
 πράξης *Deutsche Altphilologie in neugriechischer
 Übersetzung*
- 28.11-1.12.91: Α' Διεθνές Συνέδριο Επιχειρήσεως Γενικής και Συγκριτικής
 Γραμματολογίας - Αθήνα
*Η εφαρμογή της συγκριτικής μεθόδου στη μελέτη των
 Ομηρικών επών: επιτεύγματα και προοπτικές.*
- 5-7.11.93: Ε' Πανελλήνιο Συνέδριο Λατινικών Σπουδών — Αθήνα
*Μίμηση και ανανέωση στην Αρχαία Ελληνική και Λατι-
 νική Γραμματεία*
- 3-8.9.93: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
 Ζ' διεθνές Συνέδριο για την Οδύσεια
Δομικές και θεματικές παρατηρήσεις στα ομηρικά έπη

- 9-11.12.93: Νορβηγική Αρχαιολογική Σχολή — Αθήνα
Διεθνές Ομηρολογικό Συνέδριο
Odysseus and Palamedes
- 9-11.12.94: Σύλλογος για τη μελέτη και διάδοση της ελληνικής Ιστορίας - Ohlstadt (Άνω Βαυχρία)
Διεθνές Συνέδριο: «Ελληνική Μυθολογία-Προϊστορία».
Synkretismus und Bipolarität in der frühgriechischen Mythologie
- 10-11.4.95: Goethe Institut - Αθήνα.
Συνέδριο με θέμα *Das Bild der griechischen Kultur in der deutschen Wissenschaft des 19. Jahrhunderts*
Η Γερμανική διαχείριση της Ελληνικής κληρονομιάς
- 29.9.95: Sociedad Espaniola de Estudios Clasicos - Μαδρίτη
IX Congreso Espaniol de Estudios Clasicos
A survey of Greek Epic from its Beginnings to the Epic of Digenes Akritas
- 1-5.9.96: Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών Ιθάκης
Η' διεθνές Συνέδριο για την Οδύσσεια
Ο δεύτερος γάμος της Πηνελόπης.
- 30.10-3.11.96: Πανεπιστήμιο Κρήτης — Ρέθυμνο
Διεθνές Συμπόσιο: Τα όρια της αρχαίας κληρονομιάς
Η ελληνική αρχαιότητα στη νεοελληνική εκπαίδευση
- 29.11.96: Τομέας Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Συνέδριο για την Ελληνική γλώσσα
Του κύκλου τα γυρίσματα: η πορεία του ελληνισμού τον 20ό αιώνα

8. Θεατρολογικά Συνέδρια, Συναντήσεις κτθ.

- 24-28.6.87: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών
III διεθνής Συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος
Ανάμεσα στο δύσκολο και το αδύνατο
- 7-12.7.88: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών
IV διεθνής Συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος:
Η φιλολογική και ιστορική έρευνα για το αρχαίο ελληνικό δράμα: προοπτικές μιας ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας
- 29.7.89: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών
V διεθνής Συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος:
Μακάριον η Τραγωδία: Αντιφάνης απόσπ. 191 Ε, και ένα χορικό από την Αντιγόνη του J. Απουίλ.

- 26-28.11.90: Διεθνές Ινστιτούτο Θεάτρου
Συμπόσιο Αρχίου Δράματος — Λευκωσία
'Νούμερα' στον Αριστοφάνη.
- 25-27.5.92: Διεθνές Ινστιτούτο Θεάτρου: Διεθνής συνάντηση:
«Μεσόγειος και οι ρίζες του θεάτρου»
Τρεις πρώιμοι τραγουδιστές στη Μεσόγειο.
- 11.9.92: Πανεπιστήμιο Θράκης (κλπ.) - Κομοτηνή
Ευρωπαϊκή Συνάντηση Αρχίου Ελληνικού Δράματος
'Ένας και πολλοί: ο Χορός ως ανθρωπολογικό σχήμα
- 19.3.94: Université de Toulouse - Le Mirail
Διεθνές Συνέδριο: Aristophane: la langue - la scène -
la cité.
Le principe de l'accélération dans les comédies d'Aristophane
- 15.10.94: Πανεπιστήμιο Κύπρου — Λευκωσία
Διεθνές Συμπόσιο για τους 'Όρνιθες του Αριστοφάνη
Παράδοση και πρωτοτυπία στη θεματική του Αριστοφάνη
- 25.8.95: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών
VII διεθνής Συνάντηση Αρχίου Δράματος
Θεολογούμενα στον Προμηθέα Δεσμώτη
- 4.12.96: Γενικό Προξενείο και Πανεπιστήμιο του Αμβούργου
Tage Griechischer Kultur in Hamburg
Alter Wein in neuen Schläuchen: antikes Theater auf neugriechische Bühnen

9. Συνέδρια άλλων ειδικοτήτων¹

- 20-25.9.88: Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης — Κολυμπάρι
Οικουμενικό Συμπόσιο: «Η ευθύνη της Εκκλησίας για
την Ευρώπη του αύριο»
Europa's Erbe und Auftrag aus der Sicht eines Altphilologen
- 11-14.7.92: Διεθνής Οργανισμός Ανθρωπολογικών και Περιβλλοντο-
λογικών Σπουδών (I.A.P.S.) Διεθνές Συνέδριο—Μαρ-
μαράς (Χαλκιδική)

1. Από τον Πρόλογο της ομιλίας μου στο Συνέδριο των Αναισθησιολόγων, στην Κέρκυρα: Από τη μια μας κολακεύει τους φιλόλογους, όταν μας καλούν να μιλήσουμε σε συνέδρια άλλων μακρινών ειδικοτήτων, από την άλλη μας κάνει να απορούμε, γιατί. Σε δικές μας συναντήσεις ποτέ δε θα σκεφτόμαστε να καλέσουμε πρώτον ομιλητή αναισθησιολόγο: φαίνεται πως να κοιμηθούμε τα καταφέρνουμε και μονάχοι!

Transforming Nature: the Greek experience

- 10-12.9.93: 1ο Συμπόσιο της Ελληνογερμανικής Ουρολογικής Εταιρείας *Arzt im Altertum*
- 3-4.11.94: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων — Αθήνα
Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο: «Προβλήματα Σοσιαλισμού» - Σοσιαλιστική άμυνα.
- 24-26.5.95: 11ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αντισθησιολογίας — Κέρκυρα
Ο Οδυσσεάς ανάμεσα σε δύο ύπνους.

10. Οργανωτικά

Το 1989, μετά το ΙΧ Συνέδριο της Πίζας, το Συμβούλιο της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ενώσεων Κλασικών Σπουδών (F.I.E.C.) με όρισε μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Χ Συνεδρίου στο Κεμπέκ. Έτσι ταξίδεψα δυο φορές στον Καναδά, μία για την οργανωτική διάσκεψη (Οκτώβρης του 1991) και μία για το Συνέδριο (Αύγουστος του 1994), όπου όμως τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής δεν επιτρέπεται να κάνουν ανακοίνωση!

Από το 1991, ως Πρόεδρος του Κέντρου Οδυσσεικών Σπουδών της Ιθάκης, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματέα του Κέντρου κ. Μάχη Πατζη-Αποστολοπούλου, οργανώνουμε κάθε καλοκαίρι ένα τετραήμερο Σεμινάριο διδακτικής της Ιλιάδας και της Οδύσσειας για τους Φιλολόγους Καθηγητές της Μέσης, και κάθε τρία χρόνια ένα Παγκόσμιο Ομηρολογικό Συνέδριο. Έτσι, με την ενίσχυση του Δήμου της Ιθάκης, του Υπουργείου Παιδείας (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) και του Υπουργείου Πολιτισμού, πραγματοποιήθηκαν

— το 8ο (1992), το 9ο (1993), το 10ο (1994) το 11ο (1995) και το 12ο (1996) Σεμινάριο, και

— το ΣΤ' (1993) και το Η' (1996) Συνέδριο.

Από το 1992 το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος Γουλανδρή-Χορν με τιμά με την εμπιστοσύνη του, εγκρίνει τις προτάσεις μου και μου αναθέτει τον προγραμματισμό ενός ετήσιου κύκλου «Δέκα μαθημάτων» για τους φιλόλογους Καθηγητές. Πρόκειται για δέκα μαθήματα, που γίνονται από ειδικούς επιστήμονες, συνήθως Πανεπιστημιακούς, και που κάθε χρόνο αφορούν ένα ευρύτερο φιλολογικό θέμα.

Έτσι οργανώθηκαν με τη φροντίδα μου:

- το 1993 ο κύκλος *Εισαγωγή στον Αρχαίο Κόσμο*
- το 1994 ο κύκλος *Από την Αθήνα στη Ρώμη*
- το 1995 ο κύκλος *Διδάσκοντας και μη διδάσκοντας*
- το 1996 ο κύκλος *Αρχαία ελληνική ανθρωπολογία*

Για το 1997 έχει προγραμματιστεί ο κύκλος *Μαθήματα προϊστορίας*.

Τα μετρώ όλα αυτά ως εδώ μαζί, εξκρίσιες ώρες διδασκαλίας πάνω κάτω, κι ελπίζω λίγο πολύ να ισοζυγιάζουν τουλάχιστον τις τυπικές διδακτικές υποχρεώσεις που θα είχα, αν έμενα στην Υπηρεσία — και βέβαια δε μετνοιώνω που το μεγαλύτερο μέρος αυτής της προσφοράς το σκόρπισα σε ολόκληρο λίγο πολύ τον ελληνικό χώρο, συναντώντας τους συνδέλφους της Μέσης στον τόπο της δουλειάς τους, και συνεχίζοντας μετά το μάθημα ελεύθερα τη συζήτηση μαζί τους για τα πολλά αλήθεια, όχι μόνο φιλολογικά αλλά και παιδαγωγικά και κοινωνικά προβλήματα που μας απασχολούν, — συχνά σε κάποιο ταβερνάκι, με το κρσί να ανοίγει τις καρδιές και τα στόματά. Η ευγνωμοσύνη μου για τους Συνδέλφους, που με προσκάλεσαν, με άκουσαν και με φιλοξένησαν είναι απέραντη, κι αν παραπάνω μίλησα για 'προσφορά', πρέπει να ομολογήσω ότι τις περισσότερες φορές έπαιρνα φεύγοντας μαζί μου περισσότερα από όσα είχα μπορέσει να προσφέρω.

11. Δημοσιεύματα

Φυσικά, όποιος ταξιδεύει και διδάσκει τόσο συχνά, δεν έχει τη χρονική άνεση να ολοκληρώνει τις μελέτες του και να εκδίδει βιβλία· ωστόσο στα δέκα αυτά χρόνια έγραψα και δημοσίεψα τα ακόλουθα:

Α. Δημοσιογραφικά:

Από το 1975 δημοσίευα στην εφημερίδα *Το Βήμα* επιφυλλίδες, άρθρα και βιβλιοκρισίες. Η τακτική συνεργασία μου διχόπηκε το κλοκίρι του 1993¹, αλλά πάλι συνέχισα και συνεχίζω να δημοσιεύω sporadικά ορισμένα κομμάτια. Έτσι, την περασμένη δεκαετία δημοσιεύτηκαν συνολικά:

90 *Επιφυλλίδες*, οι περισσότερες σε φιλολογικά και εκπαιδευτικά θέματα,

25 *Άρθρα*, τα περισσότερα σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής,

64 «*Κείμενα*», δηλαδή διαλεχτά κομμάτια από αρχαίους Έλληνες, Βυζαντινούς, Λατίνους κ.ά. συγγραφείς σε μετάφραση, με μικρή εισαγωγή και σχόλια²,

7 *Βιβλιοκρισίες*.

1. Βλ. την απολογιστική *Επιφυλλίδα Αλλαγή φρουράς*, 29.8.93.

2. Απόσπασμα από την *Αλλαγή φρουράς* (ό.π.): ...κάποια στιγμή συνειδητοποιήσα ότι παρουσιάζοντας εκλεκτά κομμάτια (π.χ.) του Αριστοφάνη, του Ευριπίδη, του Σε-

B. Άρθρα και μελέτες:

1. Γύρω από τον Αισχύλο, στον τόμο «Η αρχαία Δραματική Ποίηση: ερμηνευτικές και διδακτικές προσεγγίσεις» = 10. Σεμινάριο της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, Αθήνα (1988) 30-34.
2. Ανάμεσα στο δύσκολο και στο αδύνατο, στον τόμο «3. και 4. Διεθνής Συνάντηση Αρχαίου Δράματος, Δελφοί 24-28.6.1987 και 7-12 Ιουλίου 1988», Αθήνα (Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών) 1989, 132-137.
3. Η φιλολογική και ιστορική έρευνα για το Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: προοπτικές μιας ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας, (όπου και το προηγούμενο) 255-260.
4. Europas Erbe und Auftrag aus der Sicht eines Altphilologen, στον τόμο Verantwortung der Kirche für Europa, Wien (Religionspaedagogisches Institut) 1989.
5. Η λογοτεχνία στην Εκπαίδευση: ένας προβληματισμός, περιοδ. Το Δέντρο, Αφιέρωμα στο μάθημα της λογοτεχνίας, τ. 48-49 (Χριστούγεννα 1989) 16-18.
6. Παραλληλίζοντας τον Όμηρο: Β 1-83 — ζ 1-84, περιοδ. Διάλογος (Ηράκλειο) τ. 8 (Ιούν. 1990) 11-16.
7. Ο ομηρικός οίκος σε σχέση με την ειρήνη και τον πόλεμο, στον τόμο «Ο ομηρικός οίκος»: από τα πρακτικά του Ε' Συνεδρίου για την Οδύσσεια, Ιθάκη (Κέντρο Οδυσσεικών Σπουδών) 1990, 149-158.
8. Αρχαία ελληνική ρητορεία και ρητορική στη Μέση Εκπαίδευση, στον τόμο «Η διδασκαλία των φιλοσοφικών και ρητορικών κειμένων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση» = 12. Σεμινάριο της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, Αθήνα 1990, 103-109.
9. Η γλώσσα των εξετάσεων, εισήγηση στο 5. Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Σύγχρονης Εκπαίδευσης, περιοδ. Σύγχρονη Εκπαίδευση τ. 55 (Νοέμβρ.-Δεκέμβρ. 1990) 58-60.
10. Από το έπος στο λυρισμό, στον τόμο «Επική και λυρική ποίηση στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» = 13. Σεμινάριο της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, Αθήνα 1990, 102-110.
11. «Νούμερα» στον Αριστοφάνη, στον τόμο Ancient Greek Drama, a world heritage, Διεθνές Συμπόσιο Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, Λευκωσία 26-28 Νοεμβρίου 1990, έκδοση Δ.Ι.Θ., 27-32.

νοφώντα, του Θεόκριτου, του Οράτιου, του Οβίδιου, του Κικέρωνα, του Λουκιανού, του Αλκίφρονα, του Συνέσιου, του Ψελλού, του Γρηγορά και πόσων άλλων, ουσιαστικά εκτελούσα τη φιλολογική μου αποστολή, ανανεώνοντας την κλασική και νεότερη ελληνική κληρονομιά για ένα κοινό, που και να το 'θελε δε θα χωρούσε στις πανεπιστημιακές αίθουσες.

12. *Διαλέγοντας διδακτικά κείμενα*, περιοδ. *Θαλλώ* (Χανιά) τ. 3 (φθινόπωρο 1991) 30-40.
13. *Η Αφροδίτη στην Ιλιάδα και στη Σαπφώ*, περιοδ. *Διάλογος*, (Ηράκλειο) τ. 10 (Δεκέμβριος 1991) 13-21.
14. *Τα προοίμια της Ιλιάδας και της Οδύσσειας: συγκριτική μελέτη*, περιοδικό *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 25-26 (ακτοκλήρι-φθινόπωρο 1992) 14-21.
15. *Hesiod: zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit*, Studi Italiani di Filologia Classica, 3. serie, 10, 1-2 (1992) 827-832.
16. *Η νέα στάση, εισήγηση στο 6. Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Σύγχρονης Εκπαίδευσης*, περιοδ. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 70 (Μάιος-Ιούνιος 1993), 28-30.
17. *Ο Αρχαίος Κόσμος στο Αναλυτικό Πρόγραμμα των Παιδαγωγικών Τμημάτων: Προβληματισμοί και κατευθύνσεις*, στον τόμο «Διαχρονική παρουσία της Ελληνικής Αρχιότητας στις επιστήμες της αγωγής» (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης), Αλεξανδρούπολη 15-17.9.1991, Αθήνα (Γρηγόρης) 1993, 66-73.
18. *Θέση και χαρακτηριστικά της Δημοκρατίας στην Ιστορία του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού*, στον τόμο «Η διδασκαλία της αρχικής ελληνικής γλώσσας και του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού», Λευκωσία (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου) 1993, 64-72.
Ανατύπωση (σε αγγλική μετάφραση): περιοδ. *Eurographos*, τ. 3 (1994) 18-24.
19. *Deutsche Altphilologie in neugriechischer Übersetzung*, στον τόμο *Übersetzen, verstehen, Brücken bauen* (=Bd. 8 στη σειρά *Göttinger Beiträge zur internationalen Übersetzungsforschung*) Berlin (Erich Schmidt Verlag) 1993, 436-444.
20. *Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο*, (Προδημοσίευση), περιοδ. *Φιλολόγος*, τ. 75 (Άνοιξη 1994) 7-20.
21. *Αρχαία ελληνική γραμματεία και λαογραφία*, στον τόμο «Ο λαϊκός πολιτισμός και το σχολείο» = *Απόψεις*, περιοδική έκδοση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Λειτουργών του Κολλεγίου Αθηνών, Παράρτημα 8 (Πρακτικά 8ου Δημέρου εκπαιδευτικού προβληματισμού), Αθήνα 1994, 25-30.
22. *Οδυσσέας ο προέλληνας*, περιοδ. *Αιολικά Γράμματα*, 24, 6-7 (Μάης-Αύγουστος 1994), 8-10.
23. *Αρχαίος ελληνικός θεατρικός χώρος*, στον τιμητικό τόμο «Φηγάς», για τον Καθηγητή Σωτήρη Δάκρη, Ιωάννινα (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) 1994, 63-75.

24. *Εκπαιδευτική πολιτική: ένα όνειρο, στον τόμο των Πρακτικών του Πανελληνίου Συμποσίου «Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης, παρόν και μέλλον»* (Αλεξανδρούπολη 11-13 Μαΐου 1990) Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αθήνα (Gutenberg) 1994, 44-48.
25. *Δομικές και θεματικές παρατηρήσεις στα ομηρικά έπη, στον τόμο «Εὐχὴν Ὀδυσσεΐ», από τα Πρακτικά του Ζ' Συνεδρίου για την Οδύσεια, Ιθάκη (Κέντρο Οδυσσειακών Σπουδών) 1995, 239-245.*
26. *Ο αρχαίος λόγος στη Μέση Εκπαίδευση: θεωρία και πράξη, περιοδ. Εκπαιδευτική Κοινότητα, τ. 31 (Μάρτιος-Απρίλιος 1995) 12-15.*
27. *Η εφαρμογή της συγκριτικής μεθόδου στη μελέτη των ομηρικών επών: επιτεύγματα και προοπτικές. Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας. Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας: Σχέσεις της Ελληνικής με τις ξένες Λογοτεχνίες (28.11-1.12.1991). Αθήνα (Δόμος) 1995, 99-105.*
28. *Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο, στον Τόμο «Ελληνική Εκπαίδευση: προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού», Αθήνα (Σείριος) 1995. Το ίδιο κείμενο έχει προδημοσιευτεί στο περιοδικό Φιλολόγος (βλ. αριθμ. 20).*
29. *Odysseus und Palamedes, στον τόμο Homer's World, O. Andersen & M. Dickie, eds., Papers from the Norwegian Institute at Athens 3, Bergen 1995, 91-100.*
30. *Διδάσκοντας τον Αρχαίο Κόσμο, στον τόμο «Ακροάσεις» (ομιλίες που έγιναν στη Σχολή γυνέων Κατερίνης), Κατερίνη (Μάτι) 1995, 103-116.*
31. *Synkretismus und Bipolarität in der frühgriechischen Mythologie, στον τόμο Hellenische Mythologie/Vorgeschichte, Πρακτικά του ομότιτλου Συνεδρίου στην Ohlstadt / Oberbayern, 9-11.12.1994, Verein zur Förderung und Aufarbeitung der hellenischen Geschichte, München (DZA) 1996, 235-244.*
32. *Γιατί στην Ιθάκη; στον τόμο «Με τον Ὀμηρο και την Οδύσεια στο Ιόνιο», Κέρκυρα (Επτανησιακή Γραμματεία Ελληνιστών), 1996, 9-17.*
33. *Ἐρωτος αποτελέσματα, περιοδ. Θυλλώ (Ηράκλειο), τ. 8(1996) 47-51.*
34. *«Καημός», «Αγωνία» και πάθος στη συζήτηση για τη γλώσσα, στον τόμο Επίλογος '96, Αθήνα (Γαλαξίος) 1996, 52-57.*
35. *Η Γερμανική διαχείριση της ελληνικής κληρονομιάς, στο συλλογικό τόμο «Ένας νέος κόσμος γεννιέται»: η εικόνα του ελληνικού πολιτισμού στη γερμανική επιστήμη κατά τον 19ο αιώνα, Αθήνα (Ακρίτας) 1996, 25-40.*
36. *Λεξιλογικές μαρτυρίες του Ν. Καζαντζάκη από τα κατάλοιπα του Ι. Θ. Κακριδή, Κρητική Εστία 5 (1994/5) 129-139.*

Γ. Κριτικές:

1. Δ. Λυπουρλή, *Πέντε φιλολογικά μελετήματα*, *Ελληνικά* 38 (1987) 176-179.
2. Ηλ. Σπυρόπουλος, *Αριστοφάνους «Ιππείς»*, *Ελληνικά* 41 (1990) 141-144.
3. R. Janko, *The Iliad: a commentary, vol. vi: books 13-16* (1992) *Ελληνικά* 45 (1995) 145-149.

Δ. Μεταφράσεις:

1. *Das Lob auf die Aegaeis des Aelios Aristeides*, *Hellenika (Jahrbuch)* 1988, 7-12.
2. *Ἄστερίκιος ἐν Ὀλυμπίᾳ*, Αθήναι 1992.
3. (*Ἄστερίκιος*) *Μεταξὺ ῥόδου καὶ ξίφους*, Αθήναι 1993.
4. *Πλανητική αστρολογία (Μανέθωνος Ἀποτελεσματικῶν 2,150-393) Επίλογος* 1994, Αθήναι (Γαλλικός) 1994.
5. J. de Romilly, *Οι μεγάλοι σοφιστές στην Αθήνα του Περικλή*, Αθήνα (Ινστιτούτο του βιβλίου) 1994.

Ε. Διάφορα:

1. Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία (της Εκδοτικής Αθηνών) τ. Κ' (1989): *Αχιλλεύς, Ελένη, Μένων, Μενέλαος, Οδυσσεύς, Παλαμίδης, Πειρίθοος, Πηλεύς, Πρόκνη, Πρωτεσίλαος, Τάνταλος, Τρωικός πόλεμος, Φιλοκτήτης*.
2. «Κάθαρσις»: *Τα Πανεπιστήμια, η διδασκαλία και η μεταπολίτευση*, περιοδ. Η λέξη, αφιέρωμα «Διχνοούμενοι και δικτατορία», τ. 63-64 (Απρίλης-Μάης 1987) 293-297.
3. *Οι Γενικές Εξετάσεις και ο ρόλος του Λυκείου*. Συζητήσεις για την Εκπαίδευση 2, Αθήναι (ΟΛΜΕ) 1988, 76-80 και 129-130.
4. *Χαῖρε μοι... καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισι*, αποχαιρετισμός στην Ἄλκη Κυριακίδου, περιοδ. Εντευκτήριο, τ. 2, 8 (Οκτ. 1989) 34.
5. *Εισήγηση στη Συζήτηση της ΟΛΜΕ: Αγώνες και αγωνία της Εκπαίδευσης*, Συζητήσεις για την Εκπαίδευση 3, Αθήναι (ΟΛΜΕ) 1991, 9-12.
6. *Αγαπητέ μοι ανεψιέ: Επιστολές της δεκαετίας του '20*, περιοδ. Το Δέντρο, τ. 55 (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1990), 3-9.
7. *Συνέπεια, μυχθητικό σημείωμα για τον (αντι)διάλογο* του Υπουργού Παιδείας Γ.-Σουφλιά, περιοδ. Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης 14 (Καλοκαίρι 1991) 17.

8. *Η ελληνική γλώσσα στη σύγχρονη διαφήμιση*, περιοδ. Σύγχρονη διαφήμιση, Ειδική έκδοση Μάρτιος 1993.
9. *Οι Βάτραχοι του Αριστοφάνη*, Πρόγραμμα του Θεάτρου Τέχνης, Επιδύριχ 1992, 24-25.
10. *Μακεδονία: 4000 χρόνια ελληνικού πολιτισμού*. Κείμενα για τα 7 από τα 8 επεισόδια της ομώνυμης τηλεοπτικής σειράς της Μ. Χατζημιχάλη-Παπαλιού, Συμπρωχώγη του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και της Εθνικής Τραπέζης, 1992.
11. *Η διδασκαλία του Αρχαίου Κόσμου στη Μέση Εκπαίδευση*, συνέντευξη στο περιοδ. Πολιτιστική πράξη (Πειραιάς) τ. 4,14 (Σεπτέμβριος 1993) 8-10.
12. *Γενικές εξετάσεις: πώς να τις διορθώσουμε*, στον τόμο «Μηχανισμοί και όροι επιλογής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση», Αθήνα (Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας) 1995, 139-148.

Τούτο το χειρόγραφο ολοκληρώνεται στις 31 Δεκεμβρίου 1996, και απόφασή μου είναι να μη δεχτώ προσκλήσεις για το 1997, να μπορέσω να ανταποκριθώ σε ορισμένες επιστημονικές εκκρεμότητες, που με καλούν από καιρό: μιαν αναθεωρημένη έκδοση των σχολίων μου στους αριστοφανικούς Όρνιθες, μιαν ερμηνευτική έκδοση του Προμηθέα Δεσμώτη, μια μελέτη για τα Δημοτικά Τραγούδια της επιστροφής του ξενιτεμένου, ... -κι ακόμα να δώσω οριστική μορφή και να τυπώσω κάποια 'μνήματα', που πια έχουν ωριμάσει. Ωστόσο, καταρτίζοντας το 'πλανόγραμμα' του '97, ανακαλύπτω πως έχω ήδη αρκετές 'ανειλημμένες υποχρεώσεις', και πως οι καλές μου προθέσεις μπορεί για μιαν ακόμα φορά να αποδειχτούν άπιχστο όνειρο. Δεν πειράζει.

